

Gods, hvor dette er Tilfældet. Det bestaar fremdeles af Gaarde, hvorpaa der sidder Folk, der have foretrukket at tage Forpagtninger paa 50 Aar, og det bestaar fremdeles — og viselig for en ikke saa ganske ringe Del — af Gaarde, hvis Fæstere enten ikke selv have villet kjøbe eller ikke selv have kunnet kjøbe. Naar jeg taler om dem, der ikke selv have villet kjøbe, da tror jeg, at man skylder Sandheden at erkjende, at der er ikke saa ganske saa Steder i Landet, hvor Fæsterne i det Hele ere veltilfredse med de Forhold, hvorunder de sidde, og hvor de gjøre den rigtige Regning, at de ved at kjøbe vilde komme til at sidde under ulige uheldigere Bilskaar, end de nu gjøre, og det er muligt, at Afskillige af dem end ikke ganske have Die for de Bauskeligheder, der kunne indtræde for en Eier, men som ikke let indtræde for en Fæster, Bauskeligheder, som dette Lovforslag ikke paa nogen Maade afhjælper. Jeg figter naturligtvis her til den Risiko, som følger af Prioritetsforhold og deslige, Noget, som de Bedkommende, saalænge de sidde i Fæstet og ere vel fornøiede dermed, ere fuldstændig fri for, men som jeg tror, at Erfaringen har viist, at de som Selvetere paa ingen Maade kunne siges at være fri for. Jeg anser det for Uret ligeoverfor de Folk, der ikke kunne kjøbe, at ville tvinge dem over i en Tilstand, som de ikke paa nogen Maade selv have Gøne til at magte, og jeg anser det saameget mere for en Uret, som man derved berøver dem den Mulighed, de ellers kunne have for, ved Godsseierens Hjælp at blive hjulpsne til Selveie, en Hjælp, som de selvfølgelig ikke kunne gjøre Regning paa, naar man stiller Loven mellem Godsseierne og Fæstebønderne, thi saa kan man ikke fortenke Godsseierne i, at de benytte Loven, forsaavidt den stiller deres Ret. Men selv om jeg, som sagt, kunde have forliget mig med den Tanke, at det var en Fordring, som Almenvellet stillede, at Overgang til Selveie skulde finde Sted saa pludseligt, som det her er foreslaaet, og ved Tvang, og at man ikke skulde give tilstrækkelig Tid til, at Forholdet kunde afvikle sig ved frivillige Overenskomster, hvad der dog fra alle Sider erkjendes som det for alle Parter Tjenligste, findes der desuden adskillige Ting i dette Lovforslag, som

jeg paa ingen Maade er istand til at erkjende for rigtige. Jeg vil da for det Første sige, at efterat Bestræbelserne for Fæstegodssets Overgang til Selvetendom have faaet en Udgang gennem Loven af 19de Februar 1861 og det i en ganske anden Retning end den, der her foreslaas, saa anser jeg det ikke for hensigtsmæssigt og nyttigt, at man nu bryder det i denne Lov fulgte System for at vende tilbage til det, der ligger forud for 1861, og jeg anser det i ethvert Tilfælde for Uret, at man i en Lov som den foreliggende ikke tager Hensyn til den Tilstand, der er fremkommen som Folge af Loven af 1861. Der findes ikke i dette Lovforslag et eneste Ord om de Rettigheder, Godsseierne have erhvervet ved at soie sig efter og opfylde de Fordringer, som Loven af 19de Februar 1861 stillede til dem. Det er min Overbevisning, at det er den rette Maade at følge den Vej, som Loven af 19de Februar har antydet, og det er netop en Fortsættelse af denne Tanke, som har dikteret mig at foreslægge det Lovforslag, som jeg har forelagt i det andet Thing, og som for Tiden foreligger der, idet det nemlig gaar ud paa, dels at fastholde den Tanke, som blev nedlagt i Loven af 19de Februar 1861, og dels at stoppe de Veie, som Loven selv og som Administrationen, efter min Overbevisning imod Lovgivningen, har ladet aabne for Godsseierne til at omgaa Fæstelovgivningens Bestemmelser. Eigejaavel som det ærede Medlem, der her fremdrog mit Forslag, ønsker jeg Frihed, men det har for mig ikke saa overordentlig stor Hast; jeg ønsker Frihed gennem Selvetendom, men for at naa Friheden vil jeg ikke gjøre, hvad jeg anser for Uret imod begge Parter. Jeg tilraader altsaa for mit Bedkommende: Bliv paa den Vej, ad hvilken Loven af 19de Februar 1861 er slaaet ind, og jeg holder mig forvisset om, at det ikke vil være overmaade mange Aar — maaske ikke længere, end denne Lov selv foreslaar — førend De ville se, at alt det Gods, der forstandigtvis og ønskeligtvis hør gaa over i Selveie, virkelig er gaaet over, og man vil dog ikke paaftaa, at det skulde være en forfærdelig stor Ulykke for Landet, om Folk, som have Lust til fremdeles at være